

Juli 2026

Jaargang 19, nr 2

In deze editie o.a.

Meer aandacht voor diversiteit in Zandregio
in vernieuwde opzet LMM

Tussen ambitie en regelgeving:
Melkveehouders De Jong zoeken naar balans

‘Tot de laatste dag met veel plezier als
monsternemer gewerkt’

Vraag en Antwoord

U ontvangt deze nieuwsbrief omdat u deelneemt aan het Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid. Indien u dat wenst kunt u zich ook afmelden voor deze papieren nieuwsbrief. Dat kunt u doen door te e-mailen naar lmm@rivm.nl.

LMM-nieuws

Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid

In de eerste helft van 2026 overheerste het wereldpolitieke toneel met de blokkade van de Straat van Hormuz de nieuwsberichten. Iedereen voelt de fors gestegen kosten voor brandstof en energie in zijn portemonnee. Voor boeren komt dit boven op de stijging van de mestafzetkosten door het eerste jaar zonder derogatie. De Friese melkveehouder Marcel de Jong vertelt in een interview hoe hij omgaat met deze uitdagingen.

Met de uitfasering van de derogatie verandert ook de opzet van het LMM. In de vernieuwde opzet komt meer aandacht voor de diversiteit in de Zandregio. Daarnaast is de vraag of er door het wegvallen van de derogatie en de bijbehorende graslandeis een verschuiving plaatsvindt van grasland naar bouwland. U kunt hierover lezen in deze nieuwsbrief. Daarnaast kijken we met Theo Vonk terug op zijn loopbaan als monsternemer voor het LMM.

Ondanks alle uitdagingen voor de agrarische sector in 2026 hopen we dat u kunt genieten van de zomer en wensen we u veel leesplezier!

De redactie

Meer aandacht voor diversiteit in Zandregio in vernieuwde opzet LMM

Vanaf 2026 is de derogatie in Nederland vervallen. Het einde van de derogatie betekent dat ook het Derogatiemeetnet van het LMM stopt. Dat heeft ook gevolgen voor het Basismeetnet van het LMM. Dit vaste meetnet van het LMM moet opnieuw worden ingericht, om de effecten van het mestbeleid goed te kunnen blijven volgen. Op verzoek van het ministerie van LNV hebben onderzoekers van het RIVM en Wageningen Social & Economic Research verschillende varianten voor het toekomstige Basismeetnet uitgewerkt. Afgelopen najaar maakte voormalig minister Wiersma een keuze. Belangrijkste veranderingen in de nieuwe opzet? Meer aandacht voor de grote verschillen tussen de gebieden en voor akkerbouw binnen de Zandregio.

Een gesprek met de onderzoekers over de nieuwe opzet.

Twee meetnetten in het LMM. Hoe zat het ook alweer?

‘Het LMM bestond tot en met 2025 uit het Basismeetnet en het Derogatiemeetnet. Het Basismeetnet volgt sinds 1992 de waterkwaliteit en de landbouwpraktijk in heel Nederland. Ongeveer 250 agrarische bedrijven doen mee. In 2006 kreeg Nederland voor het eerst derogatie. Eén van de voorwaarden daarbij was dat de waterkwaliteit op 300 derogatiebedrijven gevolgd moest worden. Daarvoor is toen het Derogatiemeetnet opgericht. Vanaf 2026 heeft Nederland geen derogatie meer, en daardoor vervalt ook het Derogatiemeetnet.’

Derogatiemeetnet loopt nog door in 2026

Het verzamelen van bedrijfsgegevens en het monitoren van de waterkwaliteit bij bedrijven die deelnemen aan het Derogatiemeetnet **loopt nog wel door in 2026**. Dat komt omdat die gegevens nog horen bij de derogatie van 2025.

Waarom heeft het einde van het Derogatiemeetnet eigenlijk gevolgen voor het Basismeetnet?

‘Elk jaar maken we voor het Basismeetnet een Jaar- en Trendrapportage over de waterkwaliteit op agrarische bedrijven in Nederland. De resultaten worden ook gebruikt voor de vierjaarlijkse Nitraatrapportage. Voor deze rapportages werden tot nu toe de metingen

van de 250 bedrijven in het Basismeetnet aangevuld met metingen van ongeveer 170 bedrijven uit het Derogatiemeetnet. Dat kan straks niet meer.’

Waarom was dat zo georganiseerd?

‘Daarvoor moeten we een stukje terug in de geschiedenis van het meetnet. In 2010 was er een evaluatie van het LMM. We willen het meetnet altijd uitvoeren op een manier die zo min mogelijk kost en zoveel mogelijk oplevert. Maar we wilden natuurlijk wel betrouwbare uitspraken kunnen blijven doen. Toen is er gekozen voor een overlap: een minimale opzet van het Basismeetnet, aangevuld met bedrijven van het Derogatiemeetnet. Dat betekende minder kosten, maar wel voldoende betrouwbaarheid. En natuurlijk wel wetenschappelijk verantwoord. Maar straks zijn er dus te weinig bedrijven in het Basismeetnet.’

Was het dan niet gewoon een kwestie van een aantal bedrijven werven, zodat er weer voldoende deelnemers zijn voor het Basismeetnet?

‘Dat had gekund, maar daarmee zouden we voorbijgaan aan belangrijke inzichten die we in de loop van de jaren hebben opgedaan in het LMM. Een goed voorbeeld is de situatie in de Zandregio. De nitraatconcentraties in het uitspoelingswater zijn in deze regio in de afgelopen decennia gedaald. We zien echter grote verschillen tussen de verschillende zandgebieden: Noord, Midden en Zuid. In Zand Noord zien we vaak lagere nitraatconcentraties. Dat komt door hoge gehalten organische stof in de bodem en hogere grondwaterstanden, wat leidt tot afbraak van nitraat (denitrificatie). In Zand Zuid is juist het omgekeerde het geval: diepere grondwaterstanden, minder organische stof en daardoor minder afbraak. Met deze regionale verschillen hebben we rekening gehouden bij het uitwerken van nieuwe varianten voor het meetnet.’

De minister heeft ook gekozen voor de opzet van het Basismeetnet waarbij onderscheid binnen de Zandregio mogelijk is?

‘Dat klopt. In het mestbeleid wordt al langere tijd onderscheid gemaakt tussen Zand Zuid en de andere zandgebieden (Zand Noord en Zand Midden). In de nieuwe opzet van het LMM gaan we op meer bedrijven in de Zandregio meten. Daardoor kunnen we uitspraken

doen over de ontwikkeling van de nitraatconcentratie op gebiedsniveau. Ook kunnen we apart rapporteren over de bedrijfstypen melkvee (in alle zandgebieden) en akkerbouw (in Zand Zuid en Zand Noord). Met deze verfijningen kunnen we de effecten van het beleid nog beter volgen.'

Wat betekent dit concreet? Hoe ziet het LMM er straks uit?

'Het vernieuwde Basismeetnet zal bestaan uit 431 bedrijven. Dat is ongeveer gelijk aan het aantal bedrijven waarover we nu rapporteren (het huidige Basismeetnet, aangevuld met bedrijven uit het Derogatiemeetnet, red.). De spreiding van de bedrijven over Nederland wordt wel

anders. We gaan op ruim 40 extra bedrijven in de Zandregio meten (267 ten opzichte van 222). Dit zijn vooral akkerbouwbedrijven. In de Veenregio worden ongeveer 40 bedrijven minder bemonsterd. In die regio zijn de nitraatconcentraties over het algemeen laag en is er geen aanleiding om intensiever te bemonsteren. In de Kleiregio en Lössregio blijven de aantallen min of meer gelijk.'

Meer aandacht voor akkerbouw (fotograaf: Arjan Augustijn)

Een belangrijke eerste stap is nu het werven van nieuwe deelnemers voor het LMM om tot het benodigde aantal bedrijven te komen. Hoe pakken jullie dat aan?

‘Voor de uitbreiding van melkveebedrijven in de Zand- en Kleiregio hopen we zoveel mogelijk gebruik te maken van de melkveehouders die nu nog aan het Derogatiemetnet deelnemen. Het behouden van deze bedrijven voor het LMM heeft grote efficiëntievoordelen. Voor de verdere aanvulling van melkveebedrijven en voor de uitbreiding van akkerbouwbedrijven starten we in de winter van 2026-2027 met de werving van minimaal 50 nieuwe deelnemers. Bij voorkeur werven we bedrijven die al in het Bedrijveninformatienet (BIN) zitten, dat is het meest efficiënt.’

Wat merken de deelnemers van het LMM van de veranderingen?

‘Voorlopig nog niets. De metingen van de waterkwaliteit die we dit jaar uitvoeren, horen voor een groot deel nog bij de landbouwpraktijk van 2025. In het najaar van 2026 wordt duidelijk voor welke bedrijven de deelname aan het LMM stopt. Zij zullen daar uiteraard over worden geïnformeerd. Overigens blijven de meeste bedrijven wel gewoon deelnemen aan het BIN en stoppen alleen de waterkwaliteitsbemonsteringen.’

Tot slot, er wordt gesproken over de invoering van doelsturing in de landbouw. Sluit de nieuwe opzet van het LMM ook aan bij deze ontwikkeling?

‘Doelsturing is een instrument op bedrijfsniveau. Het LMM is niet geschikt om uitspraken te doen over individuele bedrijven. Maar er worden in het LMM wel allerlei onderzoeken gedaan naar de relatie tussen de landbouwpraktijk en de waterkwaliteit op grotere schaal. Een goed voorbeeld is het onderzoek naar uitspoelfracties. Daarin berekenen we in welke mate het stikstofoverschot op bouwland en grasland uitspoelt naar het grond- en oppervlaktewater. Met dat soort onderzoeken draagt het LMM wel indirect bij aan de onderbouwing van een instrument als doelsturing.’

‘In de nieuwe opzet blijft het LMM goed voor uitspraken over de ontwikkeling van de nitraatconcentratie op regionaal niveau. Daarmee blijft het meetnet een waardevolle bijdrage leveren aan het mestbeleid. De verfijning in de Zandregio is daarbij een mooie meerwaarde!’

Meer weten?

www.rivm.nl/publicaties/verkenning-varianten-voor-landelijk-meetnet-effecten-mestbeleid-na-2025-mogelijke-opzet

Angelique van der Lans (RIVM)

Tussen ambitie en regelgeving: Melkveehouders De Jong zoeken naar balans

Marcel (32) en Hinne (70) De Jong hebben een melkveebedrijf in Siegerswoude. Met hoge productiecijfers, natuurinclusief beheer en jarenlange deelname aan het LMM werken vader en zoon aan een toekomstbestendig bedrijf. Het wegvallen van de derogatie zet die toekomst echter onder druk. 'Je wilt vooruit,' zegt Marcel, 'maar door de huidige regels voelen sommige stappen juist als achteruitgang.'

In het zuidoosten van Friesland, tegen de grens met Groningen, hebben vader en zoon een modern melkveebedrijf met ongeveer 200 koeien en 135 stuks jongvee. Ze hebben in totaal 130 hectare, waarvan 80 procent grasland en 20 procent snijmaïs. Het grasland bestaat hoofdzakelijk uit Engels raaigras en af en toe wordt een gras-klavermengsel ingezaaid. Op 30 hectare wordt natuurinclusief geboerd.

Met een melkproductie van 12.000 liter per koe per jaar draait het bedrijf mee in de voorhoede van de Nederlandse melkveehouderij. Er wordt gemolken met vier melkrobots en in 2021 realiseerden de melkveehouders een potstal voor de droge koeien. Vanwege de ligging van de percelen is weidegang niet haalbaar en staan de koeien het hele jaar op stal. Jongvee en droge koeien worden wel geweid.

Sinds ruim 10 jaar doet het bedrijf mee aan het Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid. Deelname is voor vader en zoon al jaren een vanzelfsprekend onderdeel van de bedrijfsvoering. Marcel: 'Je wilt gewoon weten waar je aan toe bent.' Op gezette tijden komt de RIVM-monsternemer langs om grond-, drain- en slootwater te bemonsteren. Bert Antonides, Technisch Administratief Medewerker bij Wageningen UR, begeleidt het bedrijf en bespreekt bedrijfsvoering en de resultaten van de metingen.

Marcel de Jong

Melkveebedrijf De Jong

Opgelegd besluit

‘Het afschaffen van de derogatie heeft voor ons grote gevolgen,’ zegt Marcel. ‘Minder mest uitrijden is voor ons een opgelegd besluit. We mogen nu nog maar 170 kilo stikstof per hectare uitrijden en dat levert flinke problemen op. We kunnen onze eigen mest niet meer kwijt binnen het bedrijf en externe afvoer is ongunstig. Niet alleen zijn de transport- en bemiddelingskosten hoog, ook zijn de afzetkosten op de mestmarkt erg hoog. Dit betekent voor ons een flinke extra kostenpost.’

‘We hebben afgelopen winter daarom moeten besluiten om 25 koeien af te voeren om het bedrijf financieel gezond te houden. We zagen geen haalbare alternatieven, zoals andere voedergewassen dan maïs telen of samenwerking met een akkerbouwer in de omgeving. Het was een enorm ingrijpende maatregel; koeien uit het bedrijf halen doe je niet zomaar. Als jonge ondernemer ligt mijn ambitie juist bij doorgroei en ontwikkeling, en zo’n stap voelt niet passend bij die ambitie.’

Vader en zoon De Jong zijn dan ook niet blij met de recente ontwikkelingen. Daarbij laten de LMM-metingen al jaren zien dat Maatschap De Jong ruim onder de uitspoelingsnorm voor nitraat blijft. Marcel: ‘Dat we door de nieuwe regels minder mest mogen uitrijden, is voor ons moeilijk te verteren.’

Extra kunstmest

‘In Zuidoost-Friesland hebben we te maken met dekzand op leem. Daarop groeit gras erg snel en heeft het na elke snee aanvullend stikstof nodig. Om de grasproductie op peil te houden, zijn wij daarom nu genoodzaakt om extra stikstof via kunstmest toe te dienen. De bijkomende kosten voor KAS (een stikstofmeststof, red.) kunnen oplopen tot vele duizenden euro’s per jaar.’

Sinds dit seizoen is het weer toegestaan om fosfaat in de vorm van kunstmest toe te dienen. ‘Dat is een positieve ontwikkeling. We gebruiken nu wat NPK (een mengmeststof, red.) wat bijdraagt aan een betere fosfaatbalans in zowel de bodem als het kuilvoer. Daarnaast strooien we in het vroege voorjaar ook zwavel, zodat de eerste snede zich goed kan ontwikkelen.’

Potstal biedt ruimte

‘De bouw van de potstal vijf jaar geleden is achteraf gezien een heel goede zet geweest,’ stelt Marcel. ‘In eerste instantie hebben we de potstal gebouwd om de droge koeien en het oudere jongvee meer ruimte te geven. Er staan daar zo’n veertig tot zestig koeien. Een potstal geeft minder stress en dat is goed voor de gezondheid. Je merkt dat niet alleen aan de klauwen, maar bijvoorbeeld ook bij het afkalven, dat een stuk gemakkelijker gaat als koeien meer op hun gemak zijn.’

‘We bedekken de vloer met stro of met hooi van eigen land. We hebben zelf namelijk veel hooi: laat gemaaid gras van de stukken die we natuurinclusief beheren. Dit gras heeft een lage voederwaarde en gebruiken we liever niet voor de kuil, maar het is wel heel geschikt voor de potstal. De vaste mest uit de potstal heeft een goede kwaliteit, omdat die veel organische stof bevat en langzaam afbreekt.’

Maar er is meer, legt de melkveehouder uit: ‘Nu blijkt de potstal ook een voordeel te hebben in het kader van derogatie. Stro of hooi en mest, gemengd tot vaste mest, kunnen aanzienlijk meer stikstof bevatten dan drijfmest. Vaste mest bevat zo’n 6,5 kilo stikstof per ton, terwijl drijfmest 3,8 kilo per ton bevat. De afvoerkosten van stikstof via vaste mest, die per ton worden afgerekend, zijn daarom een stuk lager.’

Een tweede potstal is voor vader en zoon De Jong een overweging, maar zeker geen vaststaand plan. ‘Daarvoor zijn vergunningen nodig en dat is behoorlijk lastig. Een potstal is bovendien niet voor alle koeien geschikt. Het risico op uierontsteking is namelijk groot,’ aldus Marcel.

Blijven ondernemen

Voor Marcel staat het vast dat hij melkveehouder wil blijven. ‘Ik kan mij geen ander leven voorstellen,’ zegt hij. Maar uitdagingen zijn er zeker: ‘Op alle fronten nemen de kosten toe. De afvoer van mest is duur en de prijzen van kunstmest en diesel stijgen voortdurend.’

Wat betreft de regelgeving rond waterkwaliteit is hij kritisch. ‘De sloten zijn hier de afgelopen vijftien jaar veel schoner geworden. Dat heeft met name te maken met het feit dat we hier riolering hebben gekregen. Er moet naar meer dan alleen de landbouw worden gekeken als het om schoon water gaat.’

De afschaffing van derogatie voor heel Nederland vindt hij een stap te ver gaan. ‘Kijk naar onze cijfers. Hier in Zuidoost-Friesland zijn aantoonbaar geen problemen met nitraat in het oppervlaktewater en het grondwater. Ik denk dat dat in meerdere regio’s geldt. Kies daarom voor een regionale aanpak van derogatie, waarbij rekening wordt gehouden met de lokale omstandigheden. Dat is niet alleen eerlijker, maar ook veel doelgerichter.’

De uitdaging voor de komende jaren is duidelijk: een balans vinden tussen toekomstgericht ondernemen, zorg voor de omgeving en werken binnen de kaders van de regelgeving. ‘Wij willen best meebewegen, maar dan moet er wel ruimte blijven om op een realistische manier te blijven boeren,’ besluit Marcel.

Florentine Jagers, freelance journalist land- & tuinbouw

Komt er door het wegvallen van de derogatie meer bouwland in Nederland?

Sinds 1 januari van dit jaar is de derogatie helemaal afgebouwd. Melkveehouders die eerst nog derogatie hadden, hoeven zich nu niet meer te houden aan de eis van minimaal 80% grasland. De vraag is of het wegvallen van de graslandeis kan leiden tot een verschuiving van grasland naar bouwland. Als bouwland ten koste gaat van blijvend grasland kan dat op termijn leiden tot een hoger risico op nitraatuitspoeling.

Het agrarische grondgebruik wordt jaarlijks vastgelegd in de Landbouwtelling. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) publiceert de uitkomsten van de Landbouwtelling in de online database Statline, met

2025 als het laatste jaar (voorlopige cijfers). Op basis van deze gegevens is een eerste verkenning uitgevoerd of er sinds begin van de afbouw van de derogatie in 2023 al een verschuiving van grasland richting bouwland te herkennen is. Dat blijkt niet het geval. De aandelen blijven in de laatste jaren vrij stabiel op 47% bouwland en 53% grasland. Het is afwachten of de verhouding tussen bouwland en grasland in de komende tijd nog gaat veranderen. Wageningen Social & Economic Research blijft dit de komende jaren monitoren.

Katrin Oltmer (Wageningen Social & Economic Research)

‘Tot de laatste dag met veel plezier als monsternemer gewerkt’

Een prille lenteochtend in de mooie Achterhoek. Theo Vonk (73) roept zijn drie ezels, die in de verte in het weiland staan. Ze komen enthousiast op hem af. De zorg voor de dieren is een van de activiteiten waarmee hij tegenwoordig zijn dagen vult, nu hij sinds vorig jaar écht met pensioen is. ‘Echt’, want met zijn werk als monsternemer voor het LMM is Theo na zijn pensioenleeftijd nog een aantal jaar doorgegaan. Maar vorig jaar vond hij het genoeg. ‘Het is mooi geweest zo.’

Theo heeft jarenlang de bemonstering van slootwater, drainwater en greppelwater voor het LMM gedaan. ‘En dat heb ik tot de laatste werkdag met veel plezier gedaan’, vertelt hij met een grote glimlach. Zijn loopbaan begon bij de Gezondheidsdienst voor Dieren, waar hij onder meer kwaliteitscontroles op varkensbedrijven deed. Toen die werkzaamheden werden overgenomen door Kiwa¹, kwam hij bij die organisatie in dienst. En toen Kiwa de opdracht van het RIVM voor de bemonsteringen voor het LMM kreeg, werd Theo ook monsternemer. Dat was zo’n 16,17 jaar geleden.

¹ Kiwa is een Nederlands bedrijf dat test-, inspectie-, certificatie-, monsternamen- en datadiensten biedt.

Zoeken naar de drains

Hij herinnert het zich nog goed, die eerste werkdag in het veld. Het was een mooie herfst dag; alleen een overhemd was genoeg. Met het stappenplan en de schop in de hand op zoek naar de drains op het bedrijf. ‘Ik kan ze nu waarschijnlijk zo nog vinden, maar toen was het een crime.’ Bemonsteren leerde hij met vallen en opstaan. ‘Gelukkig was er goede begeleiding vanuit het RIVM’, vertelt Theo.

Gezond en afwisselend werk

Het plezier waarmee Theo zijn werk al die jaren heeft gedaan, komt meerdere keren terug tijdens het gesprek. ‘Natuurlijk is het het fijnst als het mooi weer is. Maar werken in winterse omstandigheden went. Je kleedt je erop en op een gegeven moment weet je wel wat je te wachten staat. Het is gezond werk, lekker buiten en veel in beweging. Soms horen daar wat acrobatische toeren in de zware kleigrond bij. Net als natte voeten.’ Het werk was nooit saai. Theo: ‘Ik werkte door heel het land. Nederland is misschien niet groot, maar kent wel grote verschillen in landschap. De charme van iedere streek vind ik prachtig.’

Alleen maar mooi werk bestaat niet

Waren er ook mindere kanten aan het werk? Theo denkt lang na. Eigenlijk zijn er weinig minpunten, zegt hij. ‘Je bent natuurlijk afhankelijk van het weer. Als de drains niet lopen, dan kun je niet aan het werk. En soms gaat het werk wat lastiger als er niet gemaaid is naast de sloten. Het zijn hooguit wat kanttekeningen bij een verder leuke baan. Werk dat alleen maar mooi is, bestaat niet!’

Soms wat sceptisch, maar altijd in gesprek

Ook op het contact met de deelnemende boeren kijkt Theo met een goed gevoel terug. Soms zag hij wel verschillen tussen de generaties. ‘Jonge boeren hebben vaak een meer open houding, terwijl de oudere generatie in het begin soms wat sceptisch, zelfs wat argwanend is. Het eerste contact was natuurlijk al door het RIVM gelegd, dus ze hadden vaak al wel een idee wat de bedoeling was. Ik liet hen dan hun verhaal doen en legde rustig de ‘spelregels’ uit.’ Zijn vriendelijke en rustige uitstraling heeft hem daarbij vast geholpen om het vertrouwen te winnen.

De veldapp

Onverwachte gasten in het veld

Tijdens het gesprek komen bijzondere herinneringen naar boven. Zoals die keer dat Theo argeloos het weiland in liep om zijn werk te doen. Iets verderop was een bosje. Plotseling kwam de veehouder schreeuwend aanrennen. 'Let op joh, achter dat bosje staat een kudde met een stier!' Dat heeft indruk gemaakt. Net als een andere bijzondere ontmoeting, toen een collega hem in het veld uitleg gaf over de net ontwikkelde veldapp en er een nieuwsgierige jonge vos tot vlakbij kwam.

Van papier naar veldapp

Theo moest trouwens wel even wennen aan die veldapp. Met deze kleine veldcomputer kan de monsternemer gegevens direct in het veld invoeren. Bijvoorbeeld de bemonsteringslocatie en de weersomstandigheden. 'In de beginjaren ging alles nog op papier. Dat gaf nog wel eens een uitdaging bij regenachtig weer: goed opletten dat

de formulieren niet nat werden, want anders waren ze op het laboratorium niet meer te lezen.' De veldapp maakte het werk een stuk efficiënter en minder foutgevoelig.

Bemonsteren: uitvoering hetzelfde, steeds andere uitdagingen

Het was eigenlijk de enige grote verandering in al die jaren: de overgang naar de veldapp. Verder is de manier van bemonsteren hetzelfde gebleven: de drain opzoeken, controleren of hij loopt, de maatbeker vullen, de tijd opnemen, de afstand opmeten, de flesjes vullen en alles in de koelbox plaatsen. Toch ging het niet altijd zo makkelijk als het nu misschien klinkt. Zoals die keer dat er ruim tien centimeter sneeuw lag. En Theo een drain moest bemonsteren die onder water lag, terwijl de handpomp waarmee hij het water uit de drain moest halen, bevroren was. 'Ik heb de pomp tussendoor maar in mijn broekzak gestoken, om 'm op te warmen.'

Mooi geweest zo

Theo heeft 52 jaar gewerkt. Op zijn 66^e is hij met zijn andere werkzaamheden bij Kiwa gestopt; alleen het werk voor het LMM heeft hij nog een aantal jaar gedaan. Het bemonsteringswerk heeft hij rustig afgebouwd. 'En dan komen er vanzelf andere dingen op je pad.' Theo is nog steeds actief, hij helpt bij de burens of bij familie en maakt graag fietstochten met zijn vrouw. Hij mist het werk dan ook niet. 'Het is mooi geweest zo!'

Angelique van der Lans (RIVM)

AANKONDIGING: we nemen mogelijk telefonisch contact met u op

Maakt u nog geen gebruik van mijnLMM? Dan kunt u in de periode tussen half juni en september van dit jaar een telefoontje verwachten van een medewerker van het RIVM. Met dit telefoontje willen we samen met u kijken wat u nodig heeft om mijnLMM (wellicht) wel te gaan gebruiken. Ook controleren we graag of uw gegevens in ons systeem nog kloppen.

Gebruikt u mijnLMM al? Fijn! Dan wordt u niet gebeld.

Met mijnLMM heeft u altijd en overal online toegang tot de resultaten van de metingen van de waterkwaliteit op uw bedrijf. U vindt er ook uw bedrijfsgegevens die nodig zijn voor het uitvoeren van de bemonsteringen. U kunt zelf eenvoudig wijzigingen in uw situatie doorgeven aan het RIVM. Ga naar mijnlmm.rivm.nl. Inloggen gaat met eHerkenning EH2+. U gebruikt daarvoor uw KvK-nummer.

Heeft u problemen met inloggen in mijnLMM? Of heeft u andere vragen? Stuur u dan een e-mail naar lmm@rivm.nl. Wij helpen u graag verder!

Julia Klein (RIVM)

Waterkwaliteit in pilot Akkerbouw met Ambitie

Het RIVM gaat de waterkwaliteit meten op akkerbouwbedrijven die meedoen aan de publiek-private samenwerking (PPS) Akkerbouw met Ambitie.

Akkerbouw met Ambitie is een landelijk netwerk van 12 akkerbouwbedrijven, onderzoekers van WUR Open Teelten, het ministerie van LNV en adviseurs uit heel Nederland. Samen willen ze de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater op zand-, klei- en lössgronden verbeteren.

In *Akkerbouw met Ambitie* krijgen deelnemende akkerbouwbedrijven begeleiding bij het maken van teelt- en bemestingsplannen. Deelnemers worden gestimuleerd

om maatregelen die het stikstofbodemoverschot en fosfaatoverschot beperken in de praktijk te testen. Wat werkt onder welke omstandigheden?

Het ministerie van LNV en de *PPS Akkerbouw met Ambitie* hebben het RIVM gevraagd om de kwaliteit van het grondwater op de deelnemende akkerbouwbedrijven te meten. Het idee is dat de metingen de deelnemers en overige betrokken partijen in het project inzicht geven in de relatie tussen de landbouwpraktijk en de daadwerkelijke uitspoeling van nitraat en fosfaat naar het grondwater.

Marieke Oosterwoud (RIVM)

Vraag en Antwoord

In deze rubriek beantwoorden we vragen van deelnemers over het LMM. Heeft u een vraag? Stuur deze dan naar imm@rivm.nl.

Afgelopen jaar heb ik een perceel verpacht aan een akkerbouwer. Nu zie ik dat jullie dit perceel ook dit jaar willen bemonsteren. Waarom bemonsteren jullie op een perceel wat ik zelf niet gebruikt heb?

Als een bedrijf mee gaat doen aan het LMM brengen we alle percelen in kaart. Voor de bemonstering gaan we zoveel mogelijk uit van de percelen die een deelnemer – naar verwachting – zelf zal blijven gebruiken. Het komt regelmatig voor dat een deelnemer een perceel verpacht aan een andere agrariër. Als dat gebeurt maken we een afweging: blijven we dit perceel bemonsteren of verplaatsen we het monsterpunt naar een ander perceel? Bij die afweging spelen de volgende zaken mee:

- de duur van de pacht
- de oppervlakte van het verpachte deel ten opzichte van het totale bedrijfsareaal
- praktische uitvoerbaarheid

Het uitgangspunt is altijd dat wijzigingen zo min mogelijk invloed hebben op de meetresultaten.

Het verpachten van percelen voor een korte periode, bijvoorbeeld voor gewasrotatie, is een gangbare praktijk binnen de agrarische bedrijfsvoering. Als een perceel voor een korte periode van maximaal één jaar wordt verpacht, blijven we doorgaans op het perceel meten. Dit doen we overigens alleen als de huidige gebruiker (de pachter) hiervoor toestemming geeft.

Als een perceel langer dan een jaar wordt verpacht, of als het verpachte deel van het bedrijf dermate groot is dat de representativiteit van de bemonstering in het geding komt, verplaatsen we de monsterpunten naar een perceel dat wel langdurig in gebruik is bij de deelnemer.

Hoewel we deze werkwijze als uitgangspunt hanteren, zijn er in de praktijk ook uitzonderingen. Elk bedrijf en situatie is uniek. We beoordelen daarom per geval wat de beste aanpak is.

Bent u van plan een perceel voor een langere periode te verpachten? Geef dit dan door aan de veldonderzoeker als deze uw bedrijf bezoekt. U kunt dit ook doorgeven via mijnLMM.

Operationeel nieuws

Stand van zaken monsternemingen

Regio	Watertype	Seizoen	Uitvoerder	Aantal bedrijven	Status
Zand	Slootwater	Winter	KIWA	5	Afgerond op 31 maart '26
	Drain- i.c.m. slootwater	Winter	KIWA	56	Afgerond op 31 maart '26
	Grondwater	Winter	RIVM/ WSP	61	Afgerond op 31 maart '26
	Grondwater	Zomer	RIVM/ WSP	227	Gestart op 1 april '26
	Slootwater	Zomer	KIWA	59	Gestart op 1 juni '26
Klei	Slootwater	Winter	KIWA	25	Afgerond op 31 maart '26
	Drain- i.c.m. slootwater	Winter	KIWA	78	Afgerond op 31 maart '26
	Grondwater	Winter	RIVM/ WSP	25	Afgerond op 31 maart '26
	Slootwater	Zomer	KIWA	99	Gestart op 1 juni '26
Veen	Slootwater	Winter	KIWA	45	Afgerond op 31 maart '26
	Drain- i.c.m. slootwater	Winter	KIWA	18	Afgerond op 31 maart '26
	Grondwater	Winter	RIVM/ WSP	64	Afgerond op 31 maart '26
	Slootwater	Zomer	KIWA	62	Gestart op 1 juni '26
Löss	Bodemvocht	Winter	RIVM/ WSP	52	Afgerond op 28 februari '26

Verslagjaar Bedrijveninformatienet 2025

De verslaglegging over het jaar 2025 is voor ca. 40% van alle LMM bedrijven afgerond. Deze bedrijven gaan nu de controlefase in. Begin mei was voor zo'n 10% van de 435 LMM-bedrijven het bedrijfsverslag helemaal gereed.

Werving

De werving van nieuwe bedrijven voor boekjaar 2025 is bijna afgerond en de werving voor boekjaar 2026 gaat binnenkort van start.

Colofon

Dit is een uitgave van:

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

juli 2026

Redactie

Marga Hoogeveen, Katrin Oltmer,
Susanne Wuijts, Angelique van der Lans

Auteurs

Angelique van der Lans, Florentine
Jagers, Katrin Oltmer, Julia Klein, Marieke
Oosterwoud, Harm Wismans

Fotografie en afbeeldingen

RIVM
Wageningen Social & Economic Research
Arjan Augustijn

Opmerkingen en vragen

Imm@rivm.nl

www.rivm.nl/lmm

www.wur.nl/lmm